

Respons

Afghanistan: Husransakelse og inntrenging i private hjem

Problemstilling/spørsmål:

- Sikkerhetsstyrker, opprørsgrupper og kriminelle grupper – i hvilken grad forekommer inntrengning i private hjem?
- Forekommer vold og trusler mot kvinner i tilknytning til aksjoner mot private hjem?
- Bidrar den vedvarende konfliktsituasjonen til nedbrytning av kulturelle normer?

Betydningen av private hjem

Et afghansk hjem skal gi beskyttelse og trygghet for familien og er også et sted for arbeid og sosial omgang mellom familiemedlemmer. I utformingen av boliger legges det vekt på å skille mellom det private og offentlige rom, samt å skjermes familiens kvinner fra andre menn. Afghanske hus er ofte omgitt av høye murer.

Et privat hjem er ukrenkelig og gjesters adgang er regulert både ved sosiale regler og bygningens konstruksjon. I rurale og konservative områder er det ikke uvanlig at mannlige gjester blir henvist til egne gjesterom for ikke å komme i kontakt med familiens kvinner. Maten som serveres gjesten vil være det eneste tegnet på at det er kvinner i husholdet (Emadi 2005). Også i mindre konservative områder er samvær mellom kvinner og menn som ikke tilhører den nærmeste familiekræsen strengt regulert.

In most of the countryside, men who are not part of the immediate family will never get to meet the women. Even in more liberal areas it is only older and very respected men who, under controlled circumstances with a male relative present, can talk to the women (Johnson & Leslie 2004, s. 31).

Private hjemms ukrenkelighet og gjestfrihet er viktige elementer i afghansk kultur. Videre er gjestfrihet og ivaretagelse av gjesters sikkerhet sentrale dyder. Det sies at en pashtuner vil kjempe til døden for sin gjest, uansett hvilken slekt gjesten tilhører (Dupree 2002, s.126).

Inntrengere i private hjem

Afghanske og internasjonale styrker

Det har over tid utviklet seg sterke anti-vestlige holdninger i deler av den afghanske befolkningen. Internasjonale og afghanske sikkerhetsstyrkers raid mot og ransaker i private hjem er antagelig én av flere årsaker til dette. Allerede i 2004 pekte to hjelpearbeidere med mange års erfaring fra arbeid i Afghanistan på at husransaker bidro til at koalisjonen mistet folkets støtte. ”Not even the Soviets kicked down the doors of our homes and searched like this”, skal en eldre landsbybeboer ha forklart hjelpearbeiderne (Johnson & Leslie 2004, s.14). Johnson og Leslie hevder at selv liberale og urbane afghanere var sjokkert over hvordan amerikanske styrker slo inn dører til private hjem og kroppsvisiterte både kvinner og menn. Slike aksjoner medfører at hele lokalsamfunn tar avstand fra koalisjonsstyrkene og bidrar til at opprørsgruppene får fotfeste, skriver forfatterne (s. 31).

ISAF og afghanske sikkerhetsstyrker har erkjent at husransaker er svært kontroversielt i Afghanistan, men samtidig er slike raid et viktig virkemiddel i kampen mot opprøret. Antallet husransaker er relativt høyt. I 2011 var det i gjennomsnitt 300 i måneden (Gall 2011). I oktober 2011 opplyste en samtalepartner at tre mullaher nylig hadde blitt arrestert i Kabul etter at det var funnet våpen i huset deres (samtale i Kabul, oktober 2011). Ifølge New York Times skal en lovgiver i den østlige provinsen Paktia ha uttalt at befolkningen på landsbygda nærer større frykt for amerikanerne enn Taliban på grunn av de nattlige raidene. Det fremgår av artikkelen at også kvinner blir drept i raidene (Gall 2011).

For å redusere skadevirkningene har ISAF utarbeidet retningslinjer¹ for gjennomføringen av slike operasjoner. Behovet for retningslinjer er fra ISAFs side begrunnet slik:

Because of cultural norms and sensitivities, night operations can make Afghans feel violated and dishonoured - even if no injuries or damage are caused. Furthermore, our enemies have, for some time, used exaggerated and distorted messages about night operations to promote their interests (ISAF 2011).

Det understrekes i retningslinjene at sivile må behandles med verdighet og respekt og at lokalsamfunn i størst mulig grad skal involveres før, under og etter raidene. Videre skal kvinner og barn alltid undersøkes av kvinner. I april 2012 ble det inngått en avtale mellom afghanske og amerikanske myndigheter om overføring av ansvaret for nattlige raid til afghanske sikkerhetsstyrker (Rubin 2012). Landinfo er ikke kjent med hvorvidt omfanget og gjennomføring av nattlige raid mot private hjem er endret etter ansvarsoverføringen. Kritikken mot slike husransaker vedvarer (Hashimi 2012).

Ifølge United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)s rapport om sivile tap mistet 63 sivile livet i forbindelse med internasjonale og afghanske styrkers nattlige raid i 2011. UNAMA peker på at det er vanskelig å få pålitelige opplysninger om omfanget og utfallet av slike operasjoner, da informasjonen som hovedregel er gradert. UNAMA utelukker derfor ikke at sivile tap som følge av slike raid er underrapport (UNAMA 2012). Det foreligger ingen informasjon om kjønnsfordelingen blant sivile ofre.

¹ Night Operations Tactical Directive av 1. desember 2011.

Opprørsgrupper

Majoriteten av Talibans fotsoldater og ledere er pashtunere, men også andre sunnimuslimske folkegrupper har sluttet seg til opprøret de senere årene. Taliban er en bevegelse grunnlagt på en svært konservativ tolkning av sunni-islam og pashtunsk tradisjon og kultur.

Talibans Code of Conduct (Layha) gir blant annet anvisninger om hvordan representanter for Taliban skal opptre overfor sivile. Artikkel 72 i Layha omhandler husransakelse:

Mujahedin shall not search people's houses and if the need to search a house is urgent, they shall obtain the permission of the district official and take the Imam of the mosque and two elders of the area with them (Clark 2011, s. 12).

Layha har blitt endret tre ganger. Gjeldende versjon er mer detaljert og noe mindre bastant enn de to foregående. Av versjonen fra 2006 fremgår det at en person som har "searched the houses of common people" ikke vil kunne bli akseptert i Taliban. Mullah Omar omtalte nattlige raid i en tale i forbindelse med feiringen av Eid-ul Fitre i august 2011:

The Islamic Emirate considers the presence of the invading troops in the country; their blind-bombardment, night raids, their brutalities, tortures and tyranny as the main cause of the current imbroglio in the country (Mullah Omar 2011).

De fleste sivile tap opprørerne holdes ansvarlig for er forårsaket av såkalte IEDer² og selvmordsangrep. I tillegg gjennomfører Taliban stadig flere målrettede likvidasjoner av personer som anses å være fiender av opprøret; eksempelvis provins- og distriktsledere, personer med tilknytning til lokale og sentrale myndigheter, samt den internasjonale militære tilstedeværelsen (UNAMA 2012). Det fremkommer ikke av UNAMAs rapporter om Taliban har forårsaket sivile tap i forbindelse med aksjoner mot private hjem.

Inntrenging i private hjem strider mot grunnleggende prinsipper i afghansk kultur, og er altså også i strid med signaler og regler gitt av Talibans ledelse. Landinfo er ikke kjent med kilder som presenterer informasjon som kan underbygge at opprørerne går inn i private hjem for å true, ransake eller drepe. Unntaksvis rapporteres det om hendelser utført av Taliban som åpenbart er i strid med den rådende kulturelle kodeks. I juni 2007 tok flere antatte talibanere seg inn i huset til en politisjef i Ghazni og drepte fem familiemedlemmer, herunder hans kone og barn (Pajhwok Afghan News 2007).

Landinfo mener det er grunn til å tro at Talibans fotsoldater og ledelse som hovedregel har respekt for og opererer innenfor rammen av rådende kulturelle normer. Særlig vil det være tilfellet for grupper som er rekruttert og opererer lokalt. Disse gruppene vil ha god kjennskap til lokalsamfunn og befolkning, samt ha respekt for de eldre i området. Antagelig vil respekten for lokal kultur og normer også gjelde for andre afghanske opprørsgrupper som Haqqani-nettverket og Hezb-e-Islami.

En lokal kilde i Kabul hevdet overfor Landinfo at opprørerne opererer innenfor rammen av det som anses akseptabelt i afghansk kultur. Eksempelvis mente kilden at kjøretøy med kvinnelige passasjerer ikke vil bli stoppet fordi det ville være i strid med pashtunske grunnregler. Kilden opplyste selv å ha reist fra Kabul til Helmand uten å bli kontrollert av opprørere og mente at årsaken var at han hadde hatt en burkhakledd kvinne i bilen (samtale i Kabul, oktober 2011).

² Improvised Explosive Devices.

Kriminelle grupper og oppløsning av sosiale normer

Det finnes ikke etterrettelig informasjon om omfanget av kriminalitet i Afghanistan. Selv om det utarbeides kriminalstatistikk, er den svært mangelfull. Afghanere som utsettes for kriminalitet vil normalt ikke melde fra til politiet da tilliten til myndighetene er lav. Korrupsjon og myndighetsmisbruk er et stort problem for befolkningen.

Det er allikevel uomtvistet at ulike typer kriminalitet er utbredt i Afghanistan. Ifølge en artikkel i IRIN er det særlig i områder hvor verken myndighetene eller Taliban har kontroll at de kriminelle gruppene opererer fritt (IRIN 2010). The Afghanistan NGO Safety Office (ANSO)s registreringer av kriminalitet viser at væpnede angrep og *robberies* er den vanligste formen for kriminalitet og til sammen utgjør 83 prosent av registreringene i andre kvartal 2012 (ANSO 2012). Statistikken gir ingen informasjon om åsted.

Generelt er Afghanistan et samfunn hvor den sosiale kontrollen er sterk og disiplinerende, både på individ- og gruppenivå. Sosiale kontrollmekanismer og lojalitetsbånd fungerer dårligere når lokalmiljøer brytes opp og store befolkningsgrupper tvinges til bevegelse og flukt. Landinfo er ikke kjent med kilder som spesifikt beskriver hvorvidt kriminelle grupper tar seg inn i private hjem, men antar at sannsynligheten for dette er størst i områder hvor det oppholder seg mange som er økonomisk marginalisert og ikke har tilknytning til lokalbefolkningen i form av slektskap eller andre relasjoner. Mange unge menn migrerer for å søke arbeid og bidra i forsørgelsen av storfamilien. Enkelte vil kunne komme i en flyktninglignende situasjon uten et fungerende nettverk og effektiv sosial kontroll. Det kan øke risikoen for brudd med tradisjon og grunnleggende normer.

I løpet av de siste tiårene har Afghanistan vært preget av krig og vold. Mange er internt fordrevet og millioner har bosatt seg utenfor landets grenser, særlig i nærområdene Iran og Pakistan. På tross av den alvorlige konflikten, er ikke Landinfo kjent med at det har vært en omfattende oppløsning av de sosiale normene. Afghanerne i nærområdene bor i hovedsak i afghanske miljøer og opprettholder sin afghanske kultur. I Pakistan har mange hatt tilhold i flyktningleire.

En AREU-undersøkelse viser at det anses som viktig å holde fast ved afghansk kultur og verdier for afghanere som bor i nabolandene:

Respondents almost unanimously reported that among family was where their “own Afghan culture” was first learned. Passing on Afghan culture was an integral part of bringing up boys and girls to be respectful Afghans who would fit in with each family’s context (Saito s. 21).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Respons Afghanistan: Husransakelse og inntrenging i private hjem

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- ANSO, dvs. Afghanistan NGO Safety Office (2012, juli). *Quarterly Data Report Q. 2 2012*. Kabul: ANSO. Tilgjengelig fra <http://www.ngosafety.org/store/files/ANSO%20Q2%202012.pdf> [lastet ned 15. august 2012]
- Clark, Kate (2011, juli). *The Layha. Calling the Taleban to Account. Appendix 1. The Taleban Codes of Conduct in English*. Kabul: Afghanistan Analysts Network. Tilgjengelig fra http://aan-afghanistan.com/uploads/Appendix_1_Code_in_English.pdf [lastet ned 23. juli 2012]
- Dupree, Louis (2005). *Afghanistan*. Oxford: University Press.
- Emadi, Hafizullah (2005). *Culture and Customs of Afghanistan*. Westport: Greenwood Press.
- Gall, Carlotta (2011, 8. juli). Night Raids Curbing Taliban, but Afghans Cite Civilian Toll. *The New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2011/07/09/world/asia/09nightraids.html?_r=1&pagewanted=all [lastet ned 23. juli 2012]
- Hashimi, Abdul Mueed (2012, 16. juli). Halt to house searches in Noor Gram urged. *Pajhwok Afghan News*. Tilgjengelig fra <http://www.pajhwok.com/en/2012/07/16/halt-house-searches-noor-gram-urged> [lastet ned 20. juli 2012]
- IRIN, humanitarian news and analysis (2010, 4. oktober). Afghanistan: Criminal groups pose significant risk to NGOs. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/printreport.aspx?reportid=90662> [lastet ned 15. august 2012]
- ISAF, dvs. International Security Assistance Force (2011, 1. desember). *COMISAF Night Operations Tactical Directive*. Kabul: ISAF. Tilgjengelig fra [http://www.isaf.nato.int/images/docs/20111105%20nuc%20night%20operations%20tactical%20directive%20\(releaseable%20version\)%20r.pdf](http://www.isaf.nato.int/images/docs/20111105%20nuc%20night%20operations%20tactical%20directive%20(releaseable%20version)%20r.pdf) [lastet ned 23. juli 2012]
- Johnson, Chris & Leslie, Jolyon (2004). *Afghanistan – The mirage of peace*. New York: Zed Books Ltd.

Respons Afghanistan: Husransakelse og inntrenging i private hjem

- Mullah Omar (2011, 28. august). *Mullah Omar's Eid Message*. [s.l.]: [s.n.]. Tilgjengelig via <http://www.informationclearinghouse.info/article28997.htm> [lastet ned 21. august 2012]
- Pajhwok Afghan News (2007, 2. juni). Five of a family among seven killed in Ghazni, Kunar. *Pajhwok Afghan News*. Tilgjengelig fra <http://www.pajhwok.com/en/2007/06/02/five-family-among-seven-killed-ghazni-kunar> [lastet ned 23. juli 2012]
- Rubin, Alissa J. (2012, 8. april). U. S. Transfer Control of Night Raids to Afghanistan. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <http://www.nytimes.com/2012/04/09/world/asia/deal-reached-on-controversial-afghan-night-raids.html?pagewanted=all> [lastet ned 20. juli 2012]
- Saito, Mamiko (2009, juli). *Searching For My Homeland: Dilemmas Between Borders*. Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU). Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4a76aa352.pdf> [lastet ned 16. august 2012]
- UNAMA, dvs. United Nations Assistance Mission in Afghanistan & OHCHR, dvs. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2012, februar). *Afghanistan Annual Report 2011. Protection of Civilians in Armed Conflict*. Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Documents/UNAMA%20POC%202011%20Report_Final_Feb%202012.pdf [lastet ned 23. juli 2012]

Muntlige kilder

- Samtalepartner. Møte i Kabul oktober 2011
- Lokal kilde. Møte i Kabul oktober 2011

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.